

חטיבת 421 נעצרה

חיי מצרי מסביר לקבוצה באתר הנצחה לחללים המצריים. המגיעים לאישור הביקור התקיימו שנה מראש. תצלומים: שאול גול

26 שנה לאחר שצלחו את תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים, חזרו ותיקי חטיבת השריון 421 למצרים • הם הספיקו לחזור למוצבים בהם לחמו, אבל לא זכו לחצות את התעלה מחדש, לאחר שהמצרים החליטו שמדובר בשטח צבאי סגור • „באתי לסגור דברים שנשארו פתוחים, וראיתי שזה לא שלום“, סיכם אחד הלוחמים • עמליה ארגמן-ברנע, התלוותה למסע, שהתחיל עם תקוות גדולות ונגמר באכזבה

■ מאת עמליה ארגמן-ברנע

16 באוקטובר '73 צלחה חטיבת השריון 421 את תעלת סואץ. מי שהיה שם וזכר היטב איך בעיצומה של מלחמת יום הכיפורים העקובה מדם, היתה סביבת הצליחה כמו מעולם אחר. המים היו שקטים והאווירה כמעט פסטורלית. הם השכיבו את גשר ההגנה, פרצו מערבה, השמימו את בסיסי הנ"מ המקומיים ופינו את הדרך לכוחות צה"ל נוספים, שכחמשך המלחמה כיתרו את הארמיה השלישית המצרית, כבשו את העיר סואץ והביאו למעשה לסיום הלחימה.

כמהלך ערשור ושש השנים שעברו מאז נרשמו סיפורים רבים כמורשת הקרב של ישראל, אבל סיפורה של החטיבה הוא מעולם לא תועד. האנשים נשארו עם הסיפורים כבטן. „אולי דווקא בגלל שסיימנו את המלחמה בהרשעה טובה ובתחושה של הישגים למרות המחיר הכבד“, אומר מפקד החטיבה, חיים ארן. 52 מחבירינו לא שבו הביתה, אבל ירענו שהעבודה שלנו שינתה את פני המלחמה, ובעצם הביאה לשינוי כולל של העמדה המצרית, שלימים ילדה את תהליך השלום.

רק לפני כשנה החליטו ההגנה שמוכרחים להשאיר משהו לילדים. עניין האג"מ של החטיבה, צביקה קן תור, חזר משליחות כנספה צבאי בדרום-אפריקה, פשט את המדים ותוך חודש הפיק את סרט התלוויה „הצליחה“, ששודר בטלוויזיה כמוציא יום הכיפורים האחרון. הסרט, הפגישות המתורשטות ונאמת היחידה שאף פעם לא נגמרה, הביאו את ותיקי החטיבה לארגן טיול למצרים, לאיזור איסטמיליה התעלה. לאותם המקומות שבהם לחמו.

יוצאים לדרך

„לא התכוונו לטיול כף או נוסטלגיה“

ביום חמישי, ערב חג החנוכה, התאספו ותיקי החטיבה בתחנת הרכבת בתל-אביב ועלו על האוטובוסים האיטמיליה. במהלך הטיול ציפה להם מפגש עם הקצינים המצריים, שעמרו בראש הארמיה השנייה והשלישית, שלחמה נגדם במלחמה. המפגש עם המצרים לאישור הביקור התקיימו כשנה מראש. מארגני טיול הקצינים יצרו קשר עם יחידת הקישור ישראל-מצרים, באמצעות השגרירות כקהיר, וגם שכרו את שירותיו של משרד נסיעות. הישראלים יצאו לדרך עם ציפיות גבוהות.

בטיול הקצינים הזה השתתפו השמנה והסולמה של ההגנה הישראלית. אנשי הייטק, אנשי אג"מ, מנהלי חברות, נושאי תפקידים ציבוריים, רופאים והרבה אנשי עסקים. חיים ארן המח"ט, מי שהיה יו"ר כטיילים ישראלים ונתן אודות, לשעבר נשיא אלטינו יוסי רגב מנהל משאבי אנוש במשרד החוץ; יצחק קארל, מי שהיה מנהל בנק וכיום מנהל כללי; ר"ד שמעון בן מאיר, מנהל המכון הגסטראנטרולוגי בתל-האשחר ועוד בכירים ומעליתים.

יצחק קארל בחדר הקשר של מוצב נול. שלטים בעברית עילגת

הרעיות שהצטרפו למסע עשו זאת בעיקר כדי לעקוב אחרי החוויות הרגשיות של הנכדים, ש.אולי במקום סיפורי הקרבות שעליהם הם חוזרים כבר כל כך הרבה שנים, יצליחו לנעת בתחושת „כפי שאמרה אחת מהן, „חשבנו ששם אולי משהו טיף טיף יישתח אצלם, ורצינו להיות שם כשהו יקרה“.

חיים ארן: „לא התכוונו לטיול כף או נוסטלגיה, אלא להיות בשטח שבו כל אחד מאיתנו עבר את הוציה המשמעותית ביותר בחייו“.

יצחק קארל: „וזהו הבורה שרשמה את אחר הפרקים המזכירים בתולדות המלחמה. המטרה הראשונה היתה להיות שוב יחד, והשנייה לברוק את תוצאות המלחמה ממרחק השנים, איך נראה העתיד ואיך משפטים את השלום“.

בפעבר הגבול

„לא ייאמן מה נהיה מאל עריש“

כבר במעבר הגבול התחילו הבריחות הפרטיות. „לכמה זמן הגענו?“ נשאל עמי מורג המ"ס כולפק הירבוני. „לכמה ימים“, ענה, „אבל זה גם מה שאמרנו לנו בפעם הקודמת, ונשארו חצי שנה“.

עם היציאה ממעבר הגבול העמיד הביטחון המצרי לא פחות מאחור ומלוח על האוטובוס.

עברו את ארץ עריש. „לא ייאמן מה נהיה ממנה, עיר ואם“, מביעים לאיזור המדברי ובכנסים לקנטרה. על כל אחד מהמקומות סיפורים הזכירים בפרטי פרטים, כאילו רק אתמול היו שם. חברות קצינים שחזרו מן המלחמה, הקימו משפחות, העמידו צאצאים שכבר סיימו בעצמם את השירות הצבאי, בנו קריירות, נהיו אנשי העולם הגדול. אבל משהו מהם נשאר טמון בחולות סיני, וכל יגיעו קטן וחושף את מה שלבארה נקבר.

התעלה מרגע זה מתחיל הוויכוח האם אנתנו נמצאים על ציר חיל התנתנים או על ציר התעלה של השריון, לא מספיקים להכריע בעניין, באיזור בו התנהלו הקשים שבקרבנות. כולם האגרה של בן, באיזור בו התנהלו הקשים שבקרבנות. כולם מתחילים לרבו על „טלוויזיה“, שמו של מוצב שבו ישבה החטיבה והספיפה על הקרבות כפירדאן.

הלאה על ציר עכביש, אחר הצירים היותר מפורסמים בתולדות המלחמה, שהוביל את הלוחמים והציור מערבה וגבה הרבה קרבנות. קן תור מספר כמיקרופון שאחד הרופאים נסע בג'יפ שלו על הציר, הגיע בשעות כמעט עד התעלה, עד שאמרו לו „משוגע, תחזור“. אני לא זוכר מי זה היה, מתודה

קן תור, תוך רגע מתגלה הרופא הזה כספסל האחורי של האוטובוס.

תחנה ראשונה, מוצב „מחול“ שמספיק על אזורי הקרבות של החטיבה. יורדים מהאוטובוסים ונכנסים למוצב, שהפך על ידי המצרים למוזיאון ניצחון. עוברים דרך תעלות הקשר, חדר הקשר, רואים את המפת שלהם תלויות על קירות הנוסל היתה ומוראים את השלטים שתורגמו על ידי המצרים לעברית עילגת.

עולים על גג המוצב. חיים ארן מסביר על כל מה שראו או מבעד למשקפות. גנה שם „חמוטל“, הדינה שסימנה את קו פרשת המים היתה מאויישת בכוחות מצרים עקשניים, שהשיבו אש קטלנית בכל אחד מהנסיונות להשתלט עליה. המוסל היתה הטראומה של החיים שלהם, והעובדה שאף אחד לא העז לקרוא במשפחתו למישהו בשם הזה, מאז ועד היום, מסבירה את הכל, הם מבהירים פה אחר.

במדבר הצרי

„אם נספר את האמת, המצרים יהיו בצרות“

בתוך המדבר הריק, הזכרונות מפחים חיים כשטח, כמו תפאורה של הצגה שמתעוררת לחיים. מנהל מתקרמים לאגדרסת 6 באוקטובר של המצרים, המתנשאת לגובה של כמעט שבעה מטרים. המדריך המצרי מסביר ששבעת עמדות שם

בתעלה

החוקר הצרפתי
פול ז'ורז' בריק
עם המצרים

מגדל תצפית ישראלי, שהתנוסס לאותו גובה בדיוק. החברה מתנועעים בשטח באי נוחות מסוימת נוכח הברלי הגירסאות, האמת המצרית והאמת האמיתית של הישראלים. מה יהיה אם נספר את האמת, הם אומרים אחד לשני. המצרים בצדוק.

בחשך חוצים את התעלה כשהאטמוספירה על רובת המעבר. (זה לא כל כך מסובך, למה סיבכנו את זה כל כך?) ומחכים ליום המחר, או תוכנן שיאי של הטיול, לחצות שוב את התעלה בדיוק במקום שבו הם חצו אותה בפקודת אריק שרת, לפני עשרים ושש שנה, כמוצב מצמד.

אבל למחרת זה לא קרה. כשותימי החטיבה היו כבר על האטמוספירה, והדיעו רשויות הביטחון המצרי שהטיול הזה לא יכול להימשך על פי המתוכנן. הסיבה: האיורים שבהם מדובר הם איורים צבאיים סגורים, ואף פעם בעצם לא ניתנו אישורים. קן תור וארו ורגב ואחרים עומדים בפנים המורות סגר ומתווכחים עם המצרים, אבל פני המצרים המורות עוד יותר. הפקודה: שיאילו נא כולם ויפנו את האטמוספירה מיד לכיוון קהיר. כמוכן שעל מפגשים אישיים עם קצינים מצריים אין מה לדבר. מי בכלל הבטיח לישראלים משהו?

בקרוב קציני החטיבה השתדלה אכזבה קשה אך מאפקת. באנו למצרים לא כמו גנבים כליליה, אומר קן תור. הודענו בכל הצינורות, במישור הדיפלומטי, הצבאי והתיירותי. הם נוקשים. מעבר לאכזבה האישית, נוצר סרק באמונה בשלום האמיתי. מה בסך הכל אנשים רצו? אם על כזה דבר, אחרי עשרים שנה של שלום, המצרים משיבים את פנינו ריקם, ובצורה הכי בוטה מפירים הבטחה שנתנו יום קודם לשגרירות - זה מעיד על חוסר אמן בסיסי בין שני הצדדים.

הם מתנהגים כאילו אנתנו הדלכים לכבוש להם שוב את איסטמטליה, אבר מישוה מהחברה, וחיים המחט מוסף. הם מנצלים את העובדה שהפעם באנו הנה בלי טנקים.

בקהיר

„הביקור הותיר אותי בהרגשה קשה“

היו כאלה שרצו להסתובב ולחזור הביתה, אבל טיסה לא היתה. חוץ מזה, הכסף שולם מראש. הלוחמים נכנעו לשלושה ימי חופשה בקהיר, ביקרו בפירמידות, קנו גלביות, שטו על ספינה בגילוס, הצטלמו עם רקנניות כטן ואפילו הדליקו נרות חנוכה בבית הכנסת העתיק של הרמבלם.

אבל הם לא יכלו להשתחרר מהתחושה שרק עכשו הם רואים את הפרצוף האמיתי של השלום. והוא לא נראה טוב. הם לא מולולים ביותר שיש בשקט השורר בין הגבולות, אבל מה הלאה תדורות מתלפפים, והדור הערש שגדל במצרים יודע שישראל זה משהו לא טוב, שהאינטלקטואלים מהדימים את המדינה, שהעיתונות חוזרת ומשסעת את הבוגדים המשתפים איתו פעולה. או למה לנסות להתקרב?

ועוד מגידו, או מ"פ בגרוד 257, שהביא לטיול השורשים הזה את הדור הבא, בנו בן ה'14, סיכמו. ררגשתי שאני הייב לבוא לסגור דברים שנשארו פתוחים אבל זה לא קרה. יש רברים שלא נתנו מנוחה מאז ועד היום, וחשבתי שזה נכון להבין מה קרה אז, כאשר לא יודים עליך וכאשר יש כבר פרספקטיבה בחלק גדול מהמפתח של מצרים לא קיימת בכלל שגרירות ישראל. הביקור הותיר אותי בהרגשה קשה. תשבים שעשו שלום, אבל בעצם זה לא שלום. אם המצרים יכולים לראות עוד בחבורה הזו איום, חבורה שצריך לבודד אותה, זה עישה תחושה רעה, רעה מאוד.